

KORKUT ATA TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi
The Journal of International Turkish Language & Literature Research

|| Sayı/Issue Özel Sayı 1 (Ekim/October 2023), s. 854-867.
|| Geliş Tarihi-Received: 01.10.2023
|| Kabul Tarihi-Accepted: 19.10.2023
|| Araştırma Makalesi-Research Article
|| ISSN: 2687-5675
|| DOI: 10.51531/korkutataturkiyat.1369679

Pedagojik Formasyon Eğitiminde Öğrenim Gören Öğrencilerin Okuma Kültürünü Yordayan Değişkenlerin İncelenmesi

Analysis of Variables Predict the Reading Culture of Students in Pedagogical Formation Training Program

Burcu ÇILDIR*
Ersin TÜRE**

Öz

Bu araştırmanın amacı pedagojik formasyon eğitimi sertifika programında öğrenim görmekte olan öğrencilerin bireysel okuma kültürü ve okuma kültürü çevresini yordayan değişkenlerin belirlenmesidir. Bu bağlamda araştırma ilişkisel araştırma türlerinden yordayıcı araştırma deseni üzerinden kurgulanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu bir devlet üniversitesinin formasyon eğitimi sertifika programında yer alan 213 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada "Okuma Kültürü Envanteri" ve "Demografik Bilgi Formu" kullanılmıştır. Araştırmada lojistik regresyonunun bağımlı değişkenin olarak iki kategorili üst ve alt düzey bireysel okuma kültürü ve okuma çevresi kültürüne sahip grupları belirlemek için K-Means kümeleme analizi yapılmıştır. Sosyo-ekonomik düzey değişkeninin alt ve üst gruplarını belirlemek için 2 adımlı kümeleme analizi uygulanmıştır. Öğrencilerin bireysel okuma kültürü ve okuma kültürü çevresini yordayan değişkenleri belirlemek için iki ayrı regresyon modeli üretilmiştir. Araştırma sonucunda bireysel okuma kültürü ve okuma kültürü çevresinin birbirlerini yordayan en önemli iki değişken olduğu belirlenmiştir. Okuma kültürü çevresi puanları yüksek olan formasyon öğrencilerinin bireysel okuma kültürü düzeylerinin de yüksek olduğu bulunmuştur. Aynı zamanda bireysel okuma kültürü düzeyi ve sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olan formasyon öğrencilerinin okuma kültürü çevresi puanlarının da yüksek olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Okuma, okuma kültürü, pedagojik formasyon eğitimi.

Abstract

The purpose of this study is to analysis the variables predicting the individual reading culture and reading culture environment of students enrolled in the pedagogical formation training program. The research is designed based as a predictive study, one of the correlational research types. The study group of the research consists of 213 students in the formation training certificate program of a state university. "Reading Culture Inventory" and "Demographic Information Form" were used in the research. In the study, K-Means clustering analysis was conducted to identify groups with two categorical levels of individual reading culture and reading environment culture as the dependent variable using logistic regression.

* Dr. Öğr. Üyesi, e-posta: burcucildir@gmail.com, ORCID: 0000-0003-4692-9141.

** Dr. Öğr. Üyesi, e-posta: ersinture@gmail.com, ORCID: 0000-0001-8110-575X.

A two-step cluster analysis was applied to determine the lower and upper groups of the socioeconomic level variable. Two separate regression models were generated to identify the variables predicting students' individual reading culture and reading culture environment. As a result of the research, it was determined that individual reading culture and reading culture environment are the two most important variables predicting each other. It was found that pedagogical formation training program students with higher reading culture environment scores also had higher levels of individual reading culture. Furthermore, students with high levels of individual reading culture and socioeconomic status also had high reading culture environment scores.

Keywords: Reading, reading culture, pedagogical formation training.

Giriş

Dört temel dil becerisi arasında yer alan okuma becerisi her bireyin yaşamında gereksinim duyduğu temel beceriler arasında yer almaktadır. Günümüzde okumaya yüklenen işlevler ve okuma becerisi ile ilgili yürütülen araştırmalar düşünüldüğünde, temel okuma yazma becerisi ile okuma alışkanlığı ve okumaya ilişkin üst düzey becerileri de içine alan bir kavram olarak 'okuma kültürü' kavramı beklenen becerileri karşılayan daha kapsamlı bir kavram olarak karşımıza çıkar (Samur, 2014, Sever, 2015; Ayyıldız, Bozkurt, Canlı, 2006). Okuma başlı başına bir kültürlenme sürecidir ve okuma kültürü kültürel birikimle ilerleyen karmaşık ve çok boyutlu bir kavramdır (Baki ve Gökçe, 2020). Okuma kültürü; yazılı kültür dünyasının kendine sunduğu iletileri paylaşma, sınama, sorgulama yeterliğine ulaşmış; bunların sunduğu olanaklarla yaşamayı alışkanlık haline getirmiş bireylerin edinmiş olduğu okumaya ilişkin kültür olarak tanımlanabilir (Sever, 2015). "Okunan kitapların tür olarak dağılımı yazarları, edebiyat dünyasındaki kabul edilebilirlikleri gibi unsurlar, okurun kimliğini ve onun okuma kültürünü ortaya koymada göz önünde tutulabilecek hususlardır" (Ayyıldız, Bozkurt ve Canlı, 2006). Okuma kültürü okumaya dönük sürekli veya düzenli bir alışkanlığı ifade eder (Ogugua vd., 2015). Okuma kültürünün hem bireysel hem de toplumsal düzeyde gelişmişliğin temel gereklerinden ve ölçütlerinden birisi olduğunu dile getiren Yılmaz ve Cengiz (2022), bireysel ve toplumsal aklı ve duyguları geliştirmesi, eğitimin verimliliğine katkı sağlaması, kültürel yaşamın tüm alanlarını desteklemesi, dil ve iletişim becerilerini güçlendirmesi, bireysel ve toplumsal yaşama nitelik katması gibi işlevlerinin olduğunu ifade eder.

Okuma kültürünü birçok farklı değişken yapılandırmaktadır (Körkuyu, 2014). Toplumsal, ekonomik, kültürel, eğitimsel, teknolojik, psikolojik vb. birçok etkenin rol oynadığı bu çok boyutlu, karmaşık sürecin her unsurunun dikkatle ele alınarak değerlendirilmesi ve olası sorunlara çözüm üretilmesi önemlidir (Yılmaz ve Cengiz, 2022). Tania (2009) günümüzde çalışmaların süreci bireysel düzlem ve toplumsal düzlem olarak iki bağlamda ele aldığını dile getirir. Bireysel düzlemde ele alındığında "okuduklarıyla nitelikli bir etkileşim sürecine giren ve bunu alışkanlığa dönüştüren bireylerin bu kültürü içselleştirmiş bireyler" olduğu söylenebilir (Çıldır ve Ergün, 2020). Okuma kültürü bireysel olarak deneyimlenen sürecin yanı sıra toplumsal bağlamla da ilişkilidir. Toplumsal bağlam okuma kültürü çevresini yapılandırarak doğrudan bireysel okuma kültürü ile iç içe bir çerçeveyi oluşturur. Okuma kültürü çevresi okuma kültürü edinme sürecinin paydaşı olan tüm toplumsal yapıları ifade eder. Aile, okul, arkadaşlar, kütüphaneler vb. değişkenler bu toplumsal yapılar olarak sıralanabilir. Okuma kültürünün kazanılması ve geliştirilmesi süreç gerektiren bir iştir ve bu süreçte başta ebeveynler olmak üzere sınıf öğretmenleri, okul yönetimi ve kütüphanelere önemli görevler düşmektedir (Altunbay ve Üstten, 2020). Ayrıca mahalle ve okul özelliklerinin çocukların okuma performansıyla ilişkili olduğunu (Aikens ve Barbarin, 2008) ve okuma kültürü çevresi içerisinde yer aldığını belirtmek gerekir. Bireysel okuma kültürü çevrenin

de etkisi ile biçimlenir. Olumlu bir okuma kültürünün davranışsal göstergeleri arasında öğretmenlerin, öğrencilerin, kütüphanecilerin, yöneticilerin ve politika yapıcıların yanı sıra ebeveynler ve toplumun diğer üyelerinin uygulamaları da yer alır (Grace, 2021). Okumaya dönük bu bilincin yapılanabilmesi için okuma kültürü çevresinin uyum içinde çalışması gerekir (Yakup, 2020). Bu bağlamda bireysel okuma kültürü ile okuma kültürü çevresinin iç içe geçmiş yapı ve uygulamaları işaret ettiği belirtilebilir.

Ailelerin sosyoekonomik arka planının sahip oldukları kültürel davranışları yapılandırması nedeniyle ailelerin eğitim düzeyi ne kadar yüksek olursa çocuklarının yetişkin olduklarında iyi birer okur olma şansları da o kadar yükselir (Kraaykamp, 2003). Ancak aile ile çocuk arasındaki sosyoekonomik bağı yalnızca ailenin eğitim düzeyine indirgememek gerekir. Olumlu bir okuma kültürü sürecinde ebeveynler için istenen davranış, okumaya zaman ve kaynak sağlayarak, örnek olarak okumayı desteklemektir (Grace, 2021). Okuma kültürü kazanma ve kazandırma konusunda engel oluşturabilecek ve süreci zorlaştıracak etmenler arasında evde, ailede, çevrede okuyan bir rol model olmaması yer almaktadır (Sofuoğlu, 2023). Yetişkin bir birey olarak kabul edilebilecek olan öğretmen adaylarının okuma kültürünün geliştirilmesinde nitelikli okuma yazma çevresi oluşturmak önemlidir (Bulut, Kuşdemir, Uzun, 2020). Ailelerin sahip oldukları okuma alışkanlığı, çocuğun okuma davranışlarının yapılanmasında ailenin eğitim düzeyinden daha etkilidir (Wollscheid, 2013). Ailenin yanı sıra okulun da bu süreçte önemli görevler üstlendiği görülür. Okul, okuma bağlamında aileden kaynaklanan belirli eksiklikleri oluşturulan programlar aracılığıyla tamamlar (Kraaykamp, 2003). Okulun yanı sıra bu etkenlere akranlar da katılır. Söz konusu değişkenlerin bireyin yaşamında ya da toplumsal bağlamda uyum içerisinde işlemesi okuma kültürünün gelişimine de olanak yaratmaktadır. Bireyin okumayı yaşamına yerleştirmesini sağlamak ve bu bağı güçlendirmek ortaklık gerektirir ve bu ortaklık yalnızca hane halkı ve toplum düzeyinde (çocuk, aile, toplum üyeleri, okul ve yerel kütüphaneler arasında) değil aynı zamanda küresel anlamda da önemlidir (Philips vd., 2017).

Öğretmen yetiştiren fakülteler dışında formasyon eğitimi alınabilen alanlarda örgün eğitim ve öğretim süresi içinde eğitiminin verilmesini amaçlayan program (YÖK, 2023) yükseköğretim kurumlarından mezun olanlara öğretmenlik formasyonu kazandırmak amacıyla düzenlenmektedir (Turan, 2021). Öğretmenlerin toplumun okuma kültürünü biçimlendirmede ne kadar önemli olduğu düşünüldüğünde öğretmen adaylarının da bu konudaki durumunun belirlenmesinin üzerinde durulması gereken konulardan biri olduğu görülür. Bu doğrultuda eğitim fakültesi ve formasyon eğitimi öğrencilerinin okuma alışkanlıklarını (Ürün Karahan, 2022) ve yaşam boyu öğrenme eğilimlerinin okumaya yönelik motivasyonlarıyla karşılaştırmalı ele alan (Ürün Karahan, 2019) ya da çalışma grubunun bir parçası olarak formasyon öğrencilerinin kitap okuma alışkanlığına yönelik tutumlarını değerlendiren (Özkan, 2022) çalışmalar olsa da bütüncül biçimde pedagojik formasyon öğrencilerinin okuma kültürünü ele alan çalışmalarla karşılaşmamıştır.

Okuma kültürüne ilişkin değişkenler bir araya geldiğinde bireyin yaşamında okuma kültürü açısından nasıl bir çerçeve oluşturduğunu çözümleyen araştırmalara gereksinim vardır. Bu doğrultuda bu çalışmanın amacı pedagojik formasyon eğitimi sertifika programında öğrenim gören öğrencilerin bireysel okuma kültürü ve okuma kültürünü çevresini yordayan değişkenlerin belirlenmesidir. Bu doğrultuda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- a) Pedagojik formasyon eğitiminde öğrenim gören öğrencilerin bireysel okuma kültürü düzeyini cinsiyet, SED (Sosyoekonomik Düzey) ve okuma kültürü çevresi değişkenlerinin yordama düzeyi nedir?

- b) Pedagojik formasyon eğitiminde öğrenim gören öğrencilerin okuma kültürü çevresini cinsiyet, SED ve bireysel okuma kültürü düzeyi değişkenlerinin yordama düzeyi nedir?

Yöntem

Bu araştırma pedagojik formasyon eğitimi sertifika programında öğrenim gören öğrencilerin okuma kültürünü yordayan değişkenlerin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Bu bağlamda yapılan bu araştırma, ilişkisel araştırma deseni türlerinden yordayıcı araştırma deseni üzerinden kurgulanmıştır (Fraenkel, Wallen ve Hyun, 2015).

Çalışma Grubu

Farklı fakültelerden mezun olan öğrenciler öğretmen adayı olabilmek için formasyon eğitimi sertifika programlarına katılmaktadırlar. Araştırmanın çalışma grubunu bir devlet üniversitesinin formasyon eğitimi sertifika programında yer alan 213 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmaya katılanların 43'ü açık öğretim mezunu, 116'sı örgün eğitim, 54'ü ise hem açık öğretim hemde örgün eğitim kurumlarından (iki üniversite) mezundur. Araştırmada yer alanların 23'ü erkek, 187'si ise kadın katılımcıdır. Çalışma grubunda yer alan formasyon öğrencilerinin yaş ortalaması .Katılımcıların dahil oldukları sosyo-ekonomik düzeyi belirleme süreci araştırmada kullanılan kümeleme analizi bölümünde açıklanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Çalışmanın bağımsız değişkenlerinden pedagojik formasyonda eğitim alan öğrencilerin cinsiyetlerine ilişkin veri toplamak ve sosyo-ekonomik düzeylerini belirlemek için demografik bilgi formu kullanılmıştır. Bilgi formunda çalışmaya katılanların cinsiyetleri, anne baba eğitim düzeyi, ortalama aylık gelir, evde bilgisayar, internet, kütüphane, evde bulunan kitap sayısı, kitap okuma sıklığı, sanatsal etkinliklere katılım, spor yapma durumu, bilimsel etkinliklere katılım, kültürel etkinliklere katılım, sinemaya, tiyatroya, konserlere ve farklı sosyal etkinliklere katılma sıklığı, müzeleri, sergileri vb. ziyaret etme sıklığı ve tatile çıkma sıklığı bağlamında bilgi istenmiştir. Bu bilgiler öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeylerini belirlemek için kullanılmıştır.

Çalışmanın bağımlı değişkeni ise okuma kültürü düzeyidir. Bağımlı değişkene ilişkin verilerin elde edilmesinde Çıldır ve Türe (2023) tarafından geliştirilen "Okuma Kültürü Envateri" kullanılmıştır. Geliştirilen envanterde iki ölçek yer almaktadır. İlk ölçek "Bireysel Okuma Kültürü", ikinci ölçek ise "Okuma Kültürü Çevresi" adını almıştır. Veriler toplandıktan sonra yüksek ve düşük bireysel okuma kültürü ile okuma çevresi kültürü düzeyine sahip öğrencileri kümeleme analizi yapılarak gruplandırılmıştır. Böylece kategorik veriler elde edilmiştir. Yüksek ve düşük bireysel okuma kültürü düzeyi gruplarının bağımlı değişken olduğu lojistik regresyon modelinde yüksek ve düşük okuma çevresi kültürü grupları bağımsız değişken olmuştur. Böylece bireysel okuma kültürünü, okuma çevresi kültürünün yordama düzeyi belirlenebilmiştir. Aynı şekilde yüksek ve düşük okuma çevresi kültürü düzeyi gruplarının bağımlı değişken olduğu lojistik regresyon modelinde yüksek ve düşük bireysel okuma kültürü grupları bağımsız değişken olmuştur. Bu durumda okuma çevresi kültürünü, bireysel okuma kültürünün yordama düzeyi belirlenebilmiştir.

Bireysel Okuma Kültürü Ölçeğinin Psikometrik Özellikleri

Envanterin ilk ölçeği olan Bireysel Okuma Kültürü ölçeğinin birinci faktöründe 15 ve ikinci faktöründe 10 madde olmak üzere toplam iki faktörlü yapısında toplam 25 madde yer almıştır. Beşli likert tipinde hazırlanan ölçek maddelerinden en 25 en fazla 125 puan alınabilmektedir.

Envanterin ilk ölçeği olan Bireysel Okuma Kültürü ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları bağlamında açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizlerinin sonuçları ve Cronbach-Alpha iç tutarlılık katsayıları raporlanmıştır. Açımlayıcı faktör analizi sonucunda ölçeğe giren maddelerin birincil faktör yük değerlerinin .0435 ile .771 arasında; madde-toplam korelasyonlarının .400 ile .718 arasında; anti-image korelasyon değerlerinin .923 ile .970 arasında olduğu belirlenmiştir. Döndürme işlemleri yapıldıktan maddelerin iki faktör altında toplandığı görülmüştür. Bu bağlamda birinci faktörün altında maddelerin açıkladığı varyans %40,766'dır; ikinci faktörün açıkladığı varyans %9,907 olmak üzere ölçeğin toplam açıklanan varyans oranı %50,673 olarak saptanmıştır. İlk faktörde yer alan maddelerin faktör yükleri .587-. 855 arasında, ikinci faktörde yer alan maddelerin faktör yükleri .534 ile .782 arasında yer almaktadır. Ölçeğin birinci faktörünün Cronbach-Alpha iç tutarlılık katsayısı .905; ikinci faktörünün Cronbach-Alpha iç tutarlılık katsayısı .923 olmak üzere ölçeğin genel Cronbach-Alpha iç tutarlılık katsayısı .930 olarak bulunmuştur.

Pedagojik formasyon eğitiminde öğrenim gören öğrencilerden toplanan veriler ile doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda Bireysel Okuma Kültürü ölçeği için DFA sonucunda elde edilen Ki-kare ve serbestlik derecesi değerlerinin ($\chi^2/sd= 3.21, p<.01$) olduğu raporlanmıştır. Bireysel Okuma Kültürü ölçeği için uyum indeksleri RMSEA= .054; SRMR= .056; TLI= .905; CFI= .910 olarak hesaplanmıştır. Bu bağlamda, Bireysel Okuma Kültürü ölçeğinin iki boyutlu yapısının uyum istatistiklerine göre kabul edilebilir şekilde doğrulandığı söylenebilir.

Okuma Kültürü Çevresi Ölçeğinin Psikometrik Özellikleri

Envanterin ikinci ölçeği olan Okuma Kültürü Çevresi ölçeğinin birinci faktöründe 7 ve ikinci faktöründe 3 madde olmak üzere toplam iki faktörlü yapısında toplam 10 madde yer almıştır. Beşli likert tipinde hazırlanan ölçek maddelerinden en 10 en fazla 50 puan alınabilmektedir.

Envanterin ikinci ölçeği olan Okuma Kültürü Çevresi ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları bağlamında açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizlerinin sonuçları ve Cronbach-Alpha iç tutarlılık katsayıları raporlanmıştır. Açımlayıcı faktör analizi sonucunda ölçeğe giren maddelerin birincil faktör yük değerlerinin .496 ile .810 arasında; madde-toplam korelasyonlarının .402 ile .668 arasında; anti-image korelasyon değerlerinin .786 ile .934 arasında olduğu belirlenmiştir. Döndürme işlemleri yapıldıktan maddelerin iki faktör altında toplandığı görülmüştür. Bu bağlamda birinci faktörün altında maddelerin açıkladığı varyans %41,694'tür; ikinci faktörün açıkladığı varyans %12,991 olmak üzere ölçeğin toplam açıklanan varyans oranı %54,685 olarak saptanmıştır. İlk faktörde yer alan maddelerin faktör yükleri .548-. 852 arasında, ikinci faktörde yer alan maddelerin faktör yükleri .720 ile .873 arasında yer almaktadır. Ölçeğin birinci faktörünün Cronbach-Alpha iç tutarlılık katsayısı .915; ikinci faktörünün Cronbach-Alpha iç tutarlılık katsayısı .932 olmak üzere ölçeğin genel Cronbach-Alpha iç tutarlılık katsayısı .938 olarak bulunmuştur.

Pedagojik formasyon eğitiminde öğrenim gören öğrencilerden toplanan veriler ile doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda Bireysel

Okuma Kültürü ölçeği için DFA sonucunda elde edilen Ki-kare ve serbestlik derecesi değerlerinin ($\chi^2/sd= 3.86, p<.01$) olduğu raporlanmıştır. Bireysel Okuma Kültürü ölçeği için uyum indeksleri RMSEA= .045; SRMR= .048; TLI= .915; CFI= .920 olarak hesaplanmıştır. Bu bağlamda, Okuma Kültürü Çevresi ölçeğinin iki boyutlu yapısının uyum istatistiklerine göre kabul edilebilir şekilde doğrulandığı söylenebilir.

Verilerin Analizi

Bu çalışmada kümeleme analizi ve lojistik regresyon analizi kullanılmıştır. Kümeleme analizleri çalışmanın bağımlı ve bağımsız değişkenlerini belirlemek için yapılmıştır. Bu nedenle kümeleme analizi sonuçları yöntem bölümünde raporlanmıştır.

Kümeleme analizlerinin ilki çalışmanın bağımlı değişkenin kategorilerini belirlemek için yapılmıştır. Yapılan kümeleme analizi ile bireysel ve okuma çevresi kültürü yüksek ve düşük olan pedagojik formasyon eğitimi öğrencilerinin gruplarını belirleyebilmek için kullanılmıştır. Bu analiz sonucunda bireysel okuma ve okuma kültürü çevresi yüksek olanlara 1 düşük olanlara 0 verilmiştir ve lojistik regresyonun kategorik bağımlı olan değişkenleri belirlenmiştir.

Diğer kümeleme analizi ise çalışmanın bağımsız değişkenlerinden biri olan katılımcıların sosyo-ekonomik düzeylerini belirlemek için yapılmıştır. Bu analiz sonucunda öğrencilerin alt SED ve üst SED olmak üzere SED kategorileri belirlenmiştir.

Çalışmanın temel amacı olan bireysel okuma kültürü ve okuma kültürü çevresini yordayan değişkenleri belirleyebilmek için lojistik regresyon kullanılmıştır. Lojistik regresyon analizinin temel odağı, bireylerin hangi grubun üyesi olduğunu kestirmede bir regresyon denklemi oluşturmaktır (Çokluk, 2010). Bu çalışmada, cinsiyet ve SED bağımsız değişkenlerdir. Diğer taraftan ilk lojistik regresyon analizinde okuma kültürü çevresi düzeyi, bireysel okuma kültürü düzeyinin bağımsız değişkeni olarak kullanılmıştır. İkinci lojistik regresyon analizinde ise bireysel okuma kültürü düzeyi, okuma kültürü çevresi düzeyinin bağımsız değişkeni olarak kullanılmıştır.

Araştırmada Lojistik Regresyon analizlerinden “Olabilirlik Oranı” ile “Enter Yöntemi” tercih edilmiştir. Enter yönteminin özellikle seçilmesinin nedeni, az sayıda parametre için güvenilir sonuçlar vermesidir (Çokluk, 2010).

Çalışmanın Bağımlı ve Bağımsız Değişkenleri

Çalışmanın daha anlaşılır olması için bu bölümde bağımlı değişkenlerin (bireysel okuma ve okuma çevresi kültürü düzeyine ilişkin gruplar) ve bir bağımsız değişkenin (alt ve üst SED) kümeleme analizi ile belirleme süreci açıklanmıştır.

Çalışmanın Bağımlı Değişkenleri: Alt ve Üst Bireysel Okuma ve Okuma Kültürü Çevresi Düzeyleri

Araştırmada kullanılan lojistik regresyon analizinin bağımlı değişkenini belirleyebilmek için bireysel okuma kültürü ve okuma kültürü çevresi düzeyleri yüksek ve düşük olanlar olmak üzere iki ayrı kümeye ayırabilmek için kümeleme analizi yapılmıştır.

Bu çalışmada Lojistik regresyon analizinde bağımlı değişken olan bireysel okuma ve okuma çevresi kültürü düzeyleri yüksek ve düşük olan öğrenci gruplarını belirleyebilmek için hiyerarşik olmayan kümeleme yöntemi kullanılmıştır (Özdamar, 2013). Öğrencilerin bireysel okuma kültürüne ilişkin yönelim puanları için gerçekleştirilen kümeleme analizi sonuçları ve oluşan kümelerin betimsel özellikleri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Bireysel Okuma Kültürüne İlişkin Kümeleme Analizi Sonuçları

		N	Ort.	Küme Ortalama Kare	df	F	P
Bireysel Okuma Kültürüne İlişkin Puan	Düşük Puana Sahip Küme	88	86.11	32978.89	212	277.339	P<.05
	Yüksek Puana Sahip Küme	125	111.38				

Tablo 1'e göre bireysel okuma kültürüne ilişkin düşük ve yüksek puana sahip olmalarına göre 88 ve 125 kişilik iki ayrı gruba ayrılmıştır. ANOVA sonuçlarına göre düşük puana sahip öğrencilerin ortalaması ($x=86.11$) ile yüksek puana sahip öğrencilerin ortalaması ($x=111.38$) arasında anlamlı fark vardır ($p<.05$). Bu sonuçlara göre öğrenciler yüksek ve düşük puanları açısından iki ayrı gruba ayrılmıştır ve bu gruplar arasında anlamlı fark vardır. Bu gruplardan düşük bireysel okuma kültürüne ilişkin puana sahip olanlar lojistik regresyon analizinde 0 olarak kodlanmış, yüksek olan gruplar ise 1 olarak kodlanmıştır.

Öğrencilerin okuma kültürü çevresine ilişkin yönelim puanları için gerçekleştirilen kümeleme analizi sonuçları ve oluşan kümelerin betimsel özellikleri Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Okuma Kültürü Çevresine İlişkin Kümeleme Analizi Sonuçları

		N	Ort.	Küme Ortalama Kare	df	F	P
Okuma Kültürü Çevresine İlişkin Puan	Düşük Puana Sahip Küme	89	23.83	11681.56	212	393.83	P<.05
	Yüksek Puana Sahip Küme	124	38.85				

Tablo 2'e göre okuma kültürü çevresine ilişkin düşük ve yüksek puana sahip olmalarına göre 89 ve 124 kişilik iki ayrı gruba ayrılmıştır. ANOVA sonuçlarına göre düşük puana sahip öğrencilerin ortalaması ($x=23.83$) ile yüksek puana sahip öğrencilerin ortalaması ($x=38.85$) arasında anlamlı fark vardır ($p<.05$). Bu sonuçlara göre öğrenciler yüksek ve düşük puanları açısından ayrıldığı gruplar arasında anlamlı fark vardır. Düşük okuma kültürü çevresine ilişkin puana sahip olanlar lojistik regresyon analizinin bağımlı değişken bölümünde 0 olarak kodlanmış, puanı yüksek olan grup (küme) ise 1 olarak kodlanmıştır.

Çalışmanın Bağımsız Değişkenlerinden SED: Alt ve Üst SED'te Yer Alma Durumu

Araştırmada kullanılan değişkenlerden öğrencilerin içinde yer aldıkları SED'i belirleyebilmek için kümeleme analizi çalışması yapılmıştır.

Araştırmanın bu kısmında SED'in belirlenmesinde; anne baba eğitim düzeyi, kişinin kendi eğitim düzeyi, ortalama aylık gelir, sanatsal etkinliklere katılım evde bilgisayar, internet, kütüphane, evde bulunan kitap sayısı, kitap okuma sıklığı, spor yapma durumu, sinemaya, tiyatroya, konserlere ve farklı sosyal etkinliklere katılma sıklığı, müzeleri, sergileri vb. ziyaret etme sıklığı ve tatile çıkma sıklığı değişkenleri kullanılmıştır. Diğer bir ifade ile SED'in belirlenmesi sürecinde sosyal ve kültürel

bileşenlerin dikkate alındığı ifade edilebilir. Yapılan kümeleme analizi sonrasında öğrenciler SED bağlamında 2 gruba ayrılmıştır.

Tablo 3. Kümeleme Analizine Göre Öğrencilerin Yer Aldıkları Gruplara İlişkin Betimsel Özellikler

SED	N	Gelir	Anne Öğretim Düzeyi Lise Üstü	Baba Öğretim Düzeyi Lise Üstü	Tiyatroya Gitme Sıklığı	Sinemaya Gitme Sıklığı	Müzeye Gitme Sıklığı	Tatile Gitme Sıklığı
Alt	125	6525	%4.7	%28.1	%4.7	%15.7	%3.9	%14.2
Üst	85	9218	%38.5	%48.2	%17.8	%44.5	%27.7	%50.6

Araştırmacılar 1 ve 2 nolu kümeleri simlendirmişlerdir. Analiz sonucuna göre 1 nolu küme alt SED ve 2 nolu küme üst SED olarak isimlendirilmiştir. Bu sınıflandırmalar ve isimlendirmeler bu araştırmanın örnekleme bağlamında yapılmıştır. Gruplamalar örnekleme yer alan formasyon eğitiminde yer alan öğrencilerin ekonomik, eğitim, sosyal ve kültürel arka planları bağlamında verdikleri yanıtlar üzerinden yapılmıştır. Özetle bu araştırmanın bağlamında SED, formasyon eğitiminde yer alan öğrencilerin kazançları ve edindikleri maddi birikimlerin yanı sıra tüketimlerini gerçekleştirme (kültürel, sosyal, eğitim vb. tüketim) yönelimi üzerinden belirlenmiştir.

Bulgular

Bireysel Okuma Kültürünü Yordayan Değişkenlere İlişkin Bulgular

Lojistik regresyon analizinin yordayıcı değişkenler açısından tüm formasyon öğrencileri yüksek bireysel okuma kültürü puanları kategorisinde sınıflandırdığı ve doğru sınıflandırma yüzdesinin %52,7 olduğu bulunmuştur. Bu yüzdenin değişkenlerin analize girmesiyle artması beklenir.

Lojistik regresyon analizinde model katsayılarından olan omnibus testi incelendiğinde incelendiğinde ki-kare değerinin ilk model için anlamlı olduğu belirlenmiştir (Ki-Kare= 40.865, sd: 3; $p < .01$). “p” değerinin anlamlı olması yordanan değişken ile yordayıcı değişkenler arasında ilişkinin varlığını göstermektedir. Buna göre yüksek ve düşük düzeyli bireysel okuma kültürü düzeyi ile yordayıcı değişkenler arasında ilişki olduğu söylenebilir. İlişkinin bir bütün olarak kabul edilebilir bir düzeyde olup olmadığının belirlenmesi için ise değişkenlere Hosmer ve Lemeshow Testi uygulanmıştır.

Hosmer ve Lemeshow testleri ile model için anlamlı olmadığı (Ki-kare=.619; sd:4; $p = .961 > .005$) göze çarpmaktadır. Hosmer ve Lemeshow testinde zayıf bir uyum .05'ten daha düşük bir anlamlılık değeri tarafından işaret edildiği için, modeli .05'ten daha büyük bir anlamlılık değeri almalıdır (Pallant, 2015). Bu değer anlamlı olmaması, modelin bir bütün olarak kabul edilebilir uyuma sahip olduğunu göstermektedir. Model ki-kare istatistiğinin anlamlı olması Cox ve Snell R2 ile Nagelkerke R2 değerlerinin %20'ye yakın olması veya üzerinde olması modelin anlamlı olduğu şeklinde ifade edilebilir (Alpar, 2011). Bu duruma göre Cox ve Snell R2 değeri incelendiğinde, modelde yordayıcı değişkenler analize girdiğinde, öğrencilerin bireysel okuma kültürünü yordanan değişkendeki varyansın %24'ünü açıkladığı görülmüştür.

Yordanan değişken olan bireysel okuma kültürüne ilişkin puanları, yordayıcı değişkenler tarafından sınıflandırıldığında; modelin %72.1 sınıflama başarısına sahip olduğu görülmüştür. Bu değer %50'den büyük olması ve ilk adım sınıflandırma

oranından yüksek olması (ilk oran %52.7) analizden sınıflandırma doğruluğunun şans kriterinden daha yüksek olduğunu göstermektedir. Diğer bir ifade ile doğru sınıflandırma yapıldığını göstermektedir. Bu sonuçlar yordayıcıların düşük ve yüksek bireysel okuma kültürüne ilişkin puanlarına sahip grupları başarılı bir şekilde sınıflandırdığını göstermektedir.

Tablo 4. Bireysel Okuma Kültürü Puanlarının Belirlenmesi Amacıyla Yapılan Lojistik Regresyon Sonucu Üretilen Modelde Yer Alan Değişkenlerin Katsayı Tahminleri

Adım	Değişkenler	B	S.E.	Wald	Sd	P	Exp(B)
	Cinsiyet (K)	.639	.570	1.593	1	.207	1.895
Adım 1	Okuma Kültürü Çevresi Düzeyi (Yüksek)	1.673	.327	26.118	1	.000	5.330
	SED (Yüksek)	.356	.339	1.106	1	.292	1.428
	Sabit	1.285	.490	6.875	1	.009	.277

Öğrencilerin bireysel okuma kültürüne ilişkin yönelimleri bağımlı değişken olmak üzere cinsiyet, okuma kültürü çevresi düzeyi ve SED değişkenleri ile regresyon modeli denenmiştir. Çizelge incelendiğinde formasyon öğrencilerinin okuma kültürü çevresi değişkeninin modele katkılarının anlamlı olduğu görülmektedir ($p < .05$). Wald istatistiklerine göre bireysel okuma kültürünün yordanmasına en fazla katkı yapan değişken okuma kültürü çevresidir. Modele anlamlı katkı sağlayan değişkenlerin katkılarının yönü ve ağırlığının belirlenmesi için ise β değerlerinin incelenmesine gerek duyulmuştur.

Modele anlamlı katkısı olduğu belirlenen değişken formasyon öğrencilerin okuma kültürü çevresidir. Genel anlamda formasyon öğrencilerinin okuma kültürü çevresi düzeyinin bireysel okuma kültürü üzerinde anlamlı katkı yaptığı görülmüştür (Wald =26.118; sd=1; $p < .05$). Okuma kültürü çevresi düzeyi yüksek öğrencilerin bireysel okuma kültürüne ilişkin puanlarının yüksek olması, okuma kültürü çevresi düzeyi düşük öğrencilere göre 5.33 kat daha fazla olup bu sonuç istatistiksel olarak anlamlıdır ($p < .05$).

Modele anlamlı katkısı olmadığı belirlenen değişkenler ise öğrencilerin cinsiyet ve SED değişkenidir. Cinsiyet değişkeninin öğrencilerin bireysel okuma kültürü üzerinde anlamlı katkı yapmadığı görülmüştür (Wald =1.593; sd=1; $p > .05$). Modele anlamlı katkısı olmadığı belirlenen değişkenlerden diğeri de SED değişkenidir (Wald = 1.106; sd=1; $p > .05$).

Özet olarak bireysel okuma kültürünü yordayan tek değişkenin okuma kültür çevresi olduğu belirlenmiştir. Okuma kültürü çevresi düzeyi yüksek olanların bireysel okuma kültürü düzeyinin düşük okuma çevresi kültür düzeyi olanlardan 5.3 kat daha fazla olduğu belirlenmiştir.

Okuma Kültürü Çevresini Yordayan Değişkenlere İlişkin Bulgular

Lojistik regresyon analizinin yordayıcı değişkenler açısından formasyon öğrencileri yüksek okuma kültürü çevresi puanları kategorisinde sınıflandırdığı ve bu haliyle doğru sınıflandırma yüzdesinin %51.7 olduğu bulunmuştur. Bu sınıflandırma yüzdesinin değişkenler incelemeye dahil edildiğinde artması beklenir.

Lojistik regresyon analizi sonucunda elde edilen model katsayılarına ilişkin omnibus testi incelendiğinde ki-kare değerlerinin ilk model için anlamlı olduğu belirlenmiştir (Ki-Kare= 56.614, sd: 3; $p < .01$). “p” değerinin anlamlı olması yordanan

değişken ile yordayıcı değişkenler arasında ilişkinin varlığını göstermektedir. Buna göre yüksek ve düşük düzeyli okuma kültürü çevresi düzeyi ile yordayıcı değişkenler arasında ilişki olduğu söylenebilir. İlişkinin bir bütün olarak kabul edilebilir bir düzeyde olup olmadığının belirlenmesi için ise değişkenlere Hosmer ve Lemeshow Testi uygulanmıştır.

Hosmer ve Lemeshow testlerinin analizi sonuçlarının elde edilen model için anlamlı olmadığı (Ki-kare=1.242; sd:4; p=.871>.005) göze çarpmaktadır. Hosmer ve Lemeshow testinde zayıf bir uyum .05'ten daha düşük bir anlamlılık değeri tarafından işaret edildiği için, modeli .05'ten daha büyük bir anlamlılık değeri almalıdır (Pallant, 2015). Bu değer anlamlı olmaması, modelin bir bütün olarak kabul edilebilir uyuma sahip olduğunu göstermektedir. Model ki-kare istatistiğinin anlamlı olması Cox ve Snell R2 ile Nagelkerke R2 değerlerinin %20'ye yakın olması veya üzerinde olması modelin anlamlı olduğu şeklinde ifade edilebilir (Alpar, 2011). Bu duruma göre Cox, Snell R2 değeri ve Nagelkerke R2 incelendiğinde, modelde yordayıcı değişkenler analize girildiğinde, öğrencilerin okuma kültürü çevresine ilişkin yordanan değişkendeki varyansın %23.8'ünü ve 32.1 açıkladığı görülmüştür.

Yordanan değişken olan okuma kültürü çevresine ilişkin puanlar, yordayıcı değişkenler tarafından sınıflandırıldığında; modelin %75,5 sınıflama başarısına sahip olduğu görülmüştür. Bu değer %50'den büyük olması ve ilk adım sınıflandırma oranından yüksek olması (ilk oran %51.7) analizin sınıflandırma doğruluğunun şans kriterinden daha yüksek olduğunu göstermektedir. Diğer bir ifade ile doğru sınıflandırma yapıldığını göstermektedir. Bu sonuçlar yordayıcıların düşük ve yüksek okuma çevresi kültürüne ilişkin puanlarına sahip grupları başarılı bir şekilde sınıflandırdığını göstermektedir.

Tablo 5. Okuma Kültürü Çevresi Puanlarının Belirlenmesi Amacıyla yapılan Lojistik Regresyon Sonucu Üretilen Modelde Yer Alan Değişkenlerin Katsayı Tahminleri

Adım	Değişkenler	B	S.E.	Wald	Sd	P	Exp(B)
	Cinsiyet (K)	.896	.531	2.844	1	.092	2.449
Adım	SED (Yüksek)	1.266	.349	13.161	1	.000	3.546
1	Bireysel Okuma Kültürü Düzeyi (Yüksek)	1.674	.327	26.129	1	.000	5.332
	Sabit	1.834	.533	11.841	1	.001	.160

Formasyon öğrencilerin okuma kültürü çevresine ilişkin yönelimleri bağımlı değişken olmak üzere cinsiyet, bireysel okuma kültürü düzeyi ve SED değişkenleri ile regresyon modeli denenmiştir. Çizelge incelendiğinde formasyon öğrencilerinin bireysel okuma kültürü düzeyinin ve SED değişkeninin modele katkılarının anlamlı olduğu görülmektedir (p<.05). Wald istatistiklerine göre okuma kültürü çevresi puanlarının yordanmasına en fazla katkı yapan değişken bireysel okuma kültürü düzeyidir. Modele anlamlı katkı sağlayan değişkenlerin katkılarının yönü ve ağırlığının belirlenmesi için ise β değerlerinin incelenmesine gerek duyulmuştur.

Modele anlamlı katkısı olduğu belirlenen değişken formasyon öğrencilerin bireysel okuma kültürü düzeyidir. Genel anlamda formasyon öğrencilerinin bireysel okuma kültürü düzeyi değişkeni okuma çevresi kültürüne üzerinde anlamlı katkı yapmaktadır (Wald =26.129; sd=1; p<.05). Bu bağlamda bireysel okuma kültürü düzeyi yüksek öğrencilerinin, okuma çevresi kültürü düzeyi, bireysel okuma düzeyi düşük öğrencilere göre 5.33 kat daha fazla olup bu sonuç istatistiksel olarak anlamlıdır (p<.05).

Modele anlamlı katkısı olduğu belirlenen diğer değişken sosyo-ekonomik düzeydir. Genel anlamda formasyon öğrencilerinin sosyo-ekonomik düzeyi değişkeni okuma kültürü çevresi üzerinde anlamlı katkı yapmaktadır (Wald =13.161; sd=1; p<.05). Bu bağlamda SED’i yüksek olan öğrencilerinin, okuma kültürü çevresi düzeyi, SED’i düşük öğrencilerden 3.5 kat daha fazla olup bu sonuç istatistiksel olarak anlamlıdır (p<.05).

Modele anlamlı katkısı olmadığı belirlenen değişkenler ise öğrencilerin cinsiyetidir. Cinsiyet değişkeni öğrencilerin okuma kültürü çevresi puanları üzerinde anlamlı katkı yapmamaktadır (Wald =2.844; sd=1; p> .05).

Özet olarak okuma kültürü çevresini yordayan değişkenler bireysel okuma kültürü düzeyi ve SED değişkenleridir. Yüksek bireysel okuma kültür düzeyine ve yüksek SED’e sahip olmak okuma kültürü çevresinin düzeyinin yüksek olması anlamına gelmektedir.

Çalışmanın bu bölümünde araştırmada elde edilen bulgular olasılık matrisleri şeklinde özetlenmiştir.

Tablo 6. Formasyon Öğrencilerinin En Yüksek Olasılıkla Bireysel Okuma Kültürü Düzeyine Sahip Olma Durumu

			Okuma Kültürü Çevresi	Olasılık Düzeyi
Yüksek Okuma Sahip Olma	Olasılıkla Kültürü	Bireysel Düzeyine	Üst Düzey	En Yüksek Olasılık
Düşük Okuma Sahip Olma	Olasılıkla Kültürü	Bireysel Düzeyine	Alt Düzey	En Düşük Olasılık

Üst düzey okuma kültürü çevresine sahip olan formasyon öğrencileri, en yüksek olasılıkla üst düzey bireysel okuma kültürü düzeyine sahiptirler. Diğer bir ifadeyle bireysel okuma kültürü düzeyini, okuma çevresi kültürü yordamaktadır. Sosyal çevresinde okuma kültürü edinmiş bireyler var olan formasyon öğrencilerinin bireysel okuma kültürüne sahip olması en yüksek olasılıktadır.

Tablo 7. Formasyon Öğrencilerinin En Yüksek Olasılıkla Okuma Çevresi Kültürü Düzeyine Sahip Olma Durumu

		Bireysel Okuma Kültürü	SED	Olasılık Düzeyi
Yüksek Okuma Sahip Olma	Olasılıkla Kültürü Çevresi Düzeyine	Üst Düzey	Üst Düzey	En Yüksek Olasılık
Düşük Okuma Sahip Olma	Olasılıkla Kültürü Çevresi Düzeyine	Alt Düzey	Alt Düzey	En Düşük Olasılık

Üst SED’te yer alan ve üst düzeyde bireysel okuma kültürüne sahip olan formasyon öğrencileri, en yüksek olasılıkla üst düzey okuma kültürü çevresi düzeyine sahiptirler. Diğer bir ifadeyle SED ve bireysel okuma kültürü, okuma kültürü çevresini yordamaktadır. Daha fazla sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif yaşantıları olan ve bireysel okuma kültürünü üst düzeyde yaşayan formasyon öğrencilerinin sosyal çevresinin de okuma kültürüne sahip olma olasılığının yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tartışma

Araştırmanın temel amacı olarak belirlenen pedagojik formasyon eğitimi sertifika programında öğrenim görmekte olan öğrencilerin bireysel okuma kültürü ve okuma kültürü çevresini yordayan değişkenlerin belirlenmesi doğrultusunda incelemeler yürütülmüştür. Araştırmada pedagojik formasyon öğrencilerinin bireysel okuma kültürü ve okuma kültürü çevresi düzeyleri ölçülmüş ve bu iki ölçekten elde edilen düzeyler bir arada incelenmiştir. Bu bağlamda okuma kültürü ve okuma kültürü çevresi olmak üzere iki farklı düzeyde verilerin ele alınıp incelendiği dile getirilebilir.

Bireysel okuma kültürünü yordayan değişkenlere bakıldığında okuma kültürü çevresi ile bireysel okuma kültürünün en yüksek ilişki düzeyine sahip oldukları dile getirilebilir. Okuma kültürü çevresinden olumlu anlamda beslenen kişilerin bireysel okuma kültürlerinin, beslenmeyenlere göre 5,3 kat daha fazla olduğu görülmektedir. Okumanın biçimlendiği okul ve onu çevreleyen topluluk okuma kültürünün gelişimi açısından önemlidir (Grace, 2021). Okuma, öğrencilerin ailelerini ve toplumu kapsayacak şekilde okul duvarlarının da ötesine uzanır (Merga ve Mat Roni, 2018; Ogugua et al., 2015, Morni, Sahari, 2013). Çocuğun aile ortamı, etkilendiği kişiler, kitaplara ve kütüphane kullanma durumları okuma alışkanlığı sürecinin önemli faktörleri arasındadır (Aküzüm ve Bars, 2022). Okuma kültürü çevresinin bireysel okuma kültürünü besleme durumunun ilgili alanyazın tarafından desteklendiği görülür.

SED özelliklerinin ve cinsiyetin ise bireysel okuma kültürü ile anlamlı bir ilişkisinin olmadığı görülmüştür. Altunbay ve Üstten (2020) de okuma kültürünü ele aldıkları araştırmalarında cinsiyete göre anlamlı bir fark görmemişlerdir. Ancak okuma ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki bulan çalışmalar da söz konusudur (Ürün Karahan, 2022; Yıldız, 2013). SED odağında yaklaşıldığında benzer biçimde İnan (2005) ve Odabaş, Odabaş ve Polat (2008) da farklı öğrenci gruplarıyla yürüttükleri çalışmalarda öğrencilerin okuma alışkanlığı düzeyi ile SED arasında anlamlı bir fark bulamamışlardır. Bu durumu İnan (2005) "maddi imkanlar kadar; bilinç, istek, ilgi ve sevgi gibi daha soyut faktörlerin de etkisi" olmasıyla açıklamıştır. Ayrıca doğrudan SED üzerinden olmasa da anne-baba eğitim düzeyleri gibi SED ile ilişkilendirilebilecek farklı değişkenlerin okuma kültürü ile ilişkiye bakıldığı çeşitli çalışmalarda da anne-baba eğitim düzeyi ile okuma kültürü edinme düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığını belirleyen araştırmalar söz konusudur (Mete, 2012; Yaşar, 2022).

Okuma kültürü çevresini yordayan değişkenler ele alındığında ise SED ile okuma kültürü çevresinde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. SED'i yüksek olan öğrencilerin okuma kültürü çevrelerinin de düzey olarak yüksek olduğu, SED'i düşük olan öğrencilerin okuma kültürü çevrelerinin zayıf olduğu belirlenmiştir. Okuma kültürü çevresini yordayan diğer değişken ise bireysel okuma kültürüdür. Yüksek bireysel okuma kültürü düzeyine ve yüksek SED'e sahip olmak okuma kültürü çevresinin düzeyinin yüksek olması anlamına gelmektedir. Okuma kültürü çevresini yordayan değişkenlerden birinin SED olması Matteucci ve Mignani (2014) tarafından yürütülen araştırmanın sonuçları ile örtüşmektedir. Ayrıca Aikens ve Barbarin (2008) de sosyoekonomik farklılıkların okuma çevresini yapılandıran aile, çevre ve okul bağlamıyla ilişkili olduğunu ifade etmektedir.

Özetle sosyal çevresinde okuma kültürü edinmiş bireyler var olan formasyon öğrencilerinin bireysel okuma kültürüne sahip olması en yüksek olasılıktadır. Daha fazla sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif yaşantıları olan ve bireysel okuma kültürünü üst düzeyde yaşayan formasyon öğrencilerinin sosyal çevresinin de okuma kültürüne sahip olma olasılığının yüksek olduğu belirlenmiştir.

Kaynakça

- Aikens, N. L., & Barbarin, O. (2008). Socioeconomic Differences in Reading Trajectories: The Contribution of Family, Neighborhood, and Cchool Contexts. *Journal of educational psychology, 100*(2), 235.
- Aküzüm, L. & Bars, M. (2022). Ortaokul Öğrencilerinin Okuma Kültürlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, (27)*, 97-122.
- Altunbay, M. ve Uslu Üstten, A. (2020). Okuma Kültürünün Bir Göstergesi Olarak Kitaplık ve Kütüphane Kullanımı Üzerine Bir Araştırma. *Ana Dili Eğitimi Dergisi, 8*(3), 916-930.
- Ayyıldız, M., Bozkurt, Ü., & Canlı, S. (2006). Okuma Kültürü Üzerine Bir Araştırma. *Milli Eğitim Dergisi, 34*(169).
- Baki, Y., & Gökçe, B. (2020). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Okuma Kültürü Düzeylerinin İncelenmesi. *Journal of Language Education and Research, 6*(2), 353-375.
- Bulut, P., Kuşdemir, Y., & Uzun, E. B. (2020). Okuma Kültürü Üzerine Bir İnceleme: Öğretmen Adayları örneği. *Gençlik Araştırmaları Dergisi, 8*(21), 74-95.
- Çıldır, B. ve Ergün, I. H. (2020). Okuma Kültürü Edinememiş Bireylere İlişkin Bir Anlatı Araştırması. *Ana Dili eğitimi Dergisi, 9*(2), 603-621.
- Çokluk, Ö. (2010). Lojistik Regresyon Analizi: Kavram ve Uygulama. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 10*(3), 1357-1407.
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., & Hyun, H. H. (2012). *How to Design and Evaluate Research in Education* (8th ed.). New York, NY: McGraw-Hill.
- Grace, R. A. (2021). *Improving Students' K-PREP Reading Scores by Investigating the Reading Culture at Harrison Independent School*. Doctoral Thesis. Lynchburg, VA: Liberty University.
- İnan, D. D. (2005). *İlköğretim I. Kademe Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıklarının İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Körkuyu, S. A. (2014). *Okuma Kültürü Edindirme Sürecini Etkileyen Temel Değişkenlerin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Kraaykamp, G. (2003). Literary Socialization and Reading Preferences. Effects of Parents, the Library, and the School. *Poetics, 31*(3-4), 235-257.
- Matteucci, M., & Mignani, S. (2014). Exploring Regional Differences in the Reading Competencies of Italian Students. *Evaluation Review, 38*(3), 251-290.
- Merga, M. K., & Mat Roni, S. (2018). Empowering Parents to Encourage Children to Read Beyond the Early Years. *The Reading Teacher, 72*(2), 213-221.
- Mete, G. (2012). İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı Üzerine Bir Araştırma (Malatya İli Örneği). *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi, 1*(1), 43-66.
- Morni, A., & Sahari, S. H. (2013). The Impact of Living Environment on Reading Attitudes. *Procedia-Social and behavioral sciences, 101*, 415-425.
- Odabaş, H., Odabaş, Z. Y., & Polat, C. (2008). Üniversite Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı: Ankara Üniversitesi Örneği. *Bilgi Dünyası, 9*(2), 431-465.

- Ogugua, J. C., Emerole, N., Egwim, F. O., Anyanwu, A. I., & Haco-Obasi, F. (2015). Developing a Reading Culture in Nigerian Society: Issues and Remedies. *Journal of Research in National Development*, 13(1), 62-67.
- Özkan, C. (2022). Türkçe ile Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmen Adaylarının Kitap Okuma Alışkanlığına Yönelik Tutumlarının Değerlendirilmesi (Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Örneği). *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(2), 120-131.
- Pallant, J. (2015). SPSS Survival Manual. Berkshire: Open University Press.
- Phillips, A., Crocker, R., Lege, R., Turner, J., & Ebo, E. (2017). Building a Reading Culture through Partnerships. Paper presented at: IFLA WLIC 2017 - Wrocław, Poland - Libraries. Solidarity. Society. in Session 138 - Literacy and Reading, Libraries for Children and Young Adults, Public Libraries and School Libraries.
- Samur, A. İ. (2014). Türkiye'deki ve Dünya'daki Çalışmaların Tanıklığında "Okuma Kültürü". *HAYEF Journal of Education*, 11(2), 157-188.
- Sever, S. (2015). Çocuk Edebiyatı ve Okuma Kültürü. İzmir: Tudem Yayınları.
- Sofuoğlu, N. (2023). *Türkçe Öğretmenlerinin Okuma Kültürü Edindirmeye Yönelik Öz Yeterlik Algıları*. Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Tania, H. (2009). Literacy as Sociocultural Practice. *教育研究/國際基督教大學教育研究所*, (51), 125-132.
- Turan, R. (2021). Türkiye'de Ortaöğretime Öğretmen Yetiştirmede Uygulanan Pedagojik Formasyon Programları Üzerine Bir İnceleme (1979-2021). *Journal Of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 7(47):2572-2587.
- Ürün Karahan, B. (2022). Eğitim Fakültesi Öğretmen Adayları ile Formasyon Grubu Öğretmen Adaylarının Okuma Alışkanlıkları ile Mesleki Gelişime Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 11(3), 1210-1219.
- Ürün Karahan, B. (2019). Türkçe öğretmenliği ve Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğrencilerinin Yaşam Boyu Öğrenme Eğilimlerinin Okumaya Yönelik Motivasyonlarıyla İlişkisi. *International Journal of Language Academy*, 6(22), 112-119.
- Wollscheid, S. (2013). Parents' Cultural Resources, Gender and Young People's Reading Habits - Findings from a Secondary Analysis with Time-Survey Data in Two-Parent Families. *International Journal About Parents in Education*, 7, 69-83.
- Yakup, A. (2020). Türkiye'deki Üniversite Öğrencilerinin Kitap Okuma Profilleri. *Söylem Filoloji Dergisi*, 5(1), 278-303.
- Yaşar, H. N. (2022). *Türkçe Öğretmeni Adaylarının Okuma Kültürü Görünümleri*. Yüksek Lisans Tezi. Denizli: Pamukkale Üniversitesi.
- Yıldız, M. (2013). İlköğretim 3, 4 ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Okuma Motivasyonlarının İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 38(168), 260-271.
- Yılmaz, B., & Cengiz, E. (2022). Okuma Kulüplerinin İşlevleri ve Okuma Kültürüne ve Alışkanlığına Etkileri. *Yaşadıkça Eğitim*, 36(2), 264-290.
- YÖK (2023) *Pedagojik Formasyon Eğitimine İlişkin Detaylar*. <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2023/pedagojik-formasyon-egitimine-iliskini-detaylar-belirlendi.aspx>, [Erişim tarihi: 01.09.2023].